

KARTOITUS LAPIN ALUEEN TAIDEALAN
KOLMANNEN SEKTORIN TOIMIJOIDEN
YHTEISTYÖMAHDOLLISUUKSISTA

Ninni Korkalo 2011

Rovaniemi: Lapin taiteilijaseuran selvityksiä 2

TIIVISTELMÄ

Kartoitus Lapin alueen taidealan kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyömahdollisuuksista toteutettiin Rovaniemellä tammikuun 2010 ja huhtikuun 2011 välillä. Kolmannen sektorin toimijoille sähköpostitse lähetettyyn Webropol - kyselyyn vastattiin 17.12.2010 – 8.3.2011 välisenä aikana, jonka jälkeen kyselystä tehtiin selvitys. Kysely osoitti suuria eroja yhdistysten ja osuuskuntien välillä, mutta myös sen että yhteistyötä on jo, ja että suhtautuminen taiteiden väliseen yhteistyöhön on yksimielisesti positiivista. Saadun materiaalin perusteella yhteistyömahdollisuuksista tehtiin SWOT-analyysi ja listattiin joitakin ehdotuksia, jotka parantaisivat yhteistyömahdollisuuksia. Kartoitusta voidaan käyttää työkaluna suunniteltaessa yhteistyötä, sekä perusteltaessa sitä. Kartoituksen päämääränä on luoda uusia verkostoja ja yhteisiä projekteja ja lisätä työmahdollisuuksia. Lapin taide -elämälle tärkeää on paikallisten taidetapahtumien järjestäminen, taideprojektien ja -hankkeiden toteuttaminen Lapissa ja taiteilijoiden viihtyvyys. Jos taiteilijoilla on työmahdollisuuksia ja luova vapaa ympäristö, eivät he lähde etsimään näitä asioita jostain muualta.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	2
1.TAIDEALAN KOLMANNEN SEKTORIN YHTEISTYÖMAHDOLLISUUKSIEN KARTOITUKSEN TAUSTA, TARVE JA MERKITYS	4
2.KYSELYN TOTEUTUS	6
3.KYSELYN TULOKSET	6
4. YHTEISTYÖN VAHVUUDET, HEIKKOUEDET, MAHDOLLISUUDET JA UHAT	11
5. TOIMINTAEHDOTUKSET JA JOHTOPÄÄTELMÄT.....	14

1.TAIDEALAN KOLMANNEN SEKTORIN YHTEISTYÖMAHDOLLISUUKSIEN KARTOITUKSEN TAUSTA, TARVE JA MERKITYS

Lapilla on alueellisia erityisominaisuuksia, jotka on hyvä ottaa huomioon myös kulttuurin kehitystyössä. Harva asutus, laaja hallinnollinen alue, suuret etäisyydet sekä vaihtelevat ja muuta Suomea äärevämmät luonnonolosuhteet tekevät kolmannen sektorin taidetoimijoiden yhteistyöstä haasteellisempaa. Toisaalta taas Barentsin alueen osana, Venäjän, Ruotsin ja Norjan naapurina Lappiin avautuu enemmän mahdollisuuksia niin taiteenrajoja kuin myös maantieteellisiä rajoja ylittävälle yhteistyölle. Myös Lapin kansallinen että kansainvälinen vetovoima lisää yhteistyö mahdollisuuksia. Esimerkiksi matkailun tuomia resursseja voitaisiin hyödyntää taidealalla. Hyöty olisi moninaista, koska taidetarjonnaltaan rikkaat kohteet ovat kiinnostavia turisteille, mutta myös suomalaisille. Taide lisää paikkakunnan viihtyisyyttä. Lapissa on kaiken kaikkiaan paljon käyttämättömiä mahdollisuuksia, jonka takia on helppo saada näkyvyyttä erilaisille taiteenalan projekteille, hankkeille ja uusille toimintamuodoille. Lapin luovan alan uusien rakenteiden kehittäminen ja rakentaminen on vielä hyvin vapaata, koska valmiita institutionalisoituneita rakenteita ei juurikaan ole verrattuna Etelä-Suomeen.

Lapin kolmannen sektorin taidealan toimijoiden yhteistyö on ollut tähän saakka vähäistä vaikka ammattitaiteilijoita taiteen eri alueilta on väkilukuun suhteutettuna varsin paljon. Kolmannen sektorin taidealan ammattilaisten yhteistyö mahdollistaa erilaisten tapahtumien järjestämisen ja monipuolistumisen, paremman rahoituksen hankkimisen, taiteiden välisen yhteistyön ja taiteilijoiden työmahdollisuuksien lisääntymisen.

Lapin taiteilijaseura on aloittanut aktiivisen seuran kehittämistyön, jonka osana on aloitettu vuonna 2010-2011 *Lapin visuaalisen taiteen keskuksen* -esiselvityshanke. Hankkeeseen on palkattu manageri. Manageri toimi linkkinä taiteilijoiden, 3. sektorin ja elinkeinoelämän välillä. Hankkeen tavoitteena on Lapin taidemanageroinnin ammattimaistaminen ja liiketoimintaosaamisen kehittäminen sekä kansallisen ja kansainvälisen näyttelytoiminnan edistäminen.

Lapin taiteilijaseura on tehnyt yhteistyössä Lapin yliopiston koulutus- ja kehittämisspalveluiden sekä Taiteiden tiedekunnan ja Lapin taidetoimikunnan kanssa EU-hankehakemuksen, *Magenta 2011-2013 -Sisältöjen kehittäminen visuaalisten taiteiden keskuksen perustan luomiseksi Lappiin* käynnistäminen, jonka päämääränä on taiteilijoiden täydennyskoulutuksen ja visuaalisen taiteen manageriosaamisen kehittäminen Lapin alueella.

Lapin taiteilijaseura on ryhtynyt jo yhteistyöhön Lapin esittävien taiteiden keskuksen kanssa. Työhön on palkattu tuottaja kahdeksaksi kuukaudeksi, 1.4 – 30.11.2011 väliselle ajalle. Tuottajan tehtävä on kartoittaa ja kehittää Lapin esittävän taiteiden keskuksen ja Lapin taiteilijaseuran välistä yhteistyötä tuottamalla esittävän ja visuaalisen taiteiden yhteistyöprojekteja alueelle. EU-hanketta ja Lapin taiteilijaseuran ja Lapin esittävien taiteiden keskuksen yhteistyötä silmällä pitäen kerätään ja analysoidaan tietoa, johon Lapin ELY-keskuksen ja Lapin taiteilijaseuran yhteisrahoituksella kuudeksi kuukaudeksi työllistämä nuori taiteilija on myös osallistunut kar-

toittamalla Lapin kolmannen sektorin taidealan toimijoiden yhteistyömahdollisuuksia.

Tahtotilaa luovanalan kehittämiseen löytyy niin taiteen ammattilaisilta kuin myös poliitikoilta. Lapissa luodaan parhaillaan uusia luovanalan rakenteita ja alaa kehitetään aktiivisesti, joista hyviä esimerkkejä ovat Lapin esittävän taiteen keskuksen LETKE:en toiminta ja Lapin taiteilijaseuran manageritoiminta. Lapin maakuntasuunnitelmassa 2030 kulttuuri nähdään maakunnan kehittämisen voimavarana. Lapissa panostetaan sekä kulttuurin tarvitsemaan infrastruktuuriin että taiteentekijöiden työskentelyedellytyksiin ja kansainvälisiin mahdollisuuksiin. Maakuntasuunnitelman ja myös valtion kulttuuripoliittisten linjausten positiivinen asenne taidetta kohtaan tulee hyödyntää kolmannen sektorin yhteistyöprojekteissa.

Taidealan kolmannen sektorin yhteistyön merkitystä voidaan pohtia monesta eri näkökulmasta, mutta Lapin taiteilijaseuran kartoituksessa on keskitytty yhteistyön merkitykseen ammattitaiteilijan, erityisesti kuvataiteilijan ja lappilaisen kulttuurin näkökulmasta. Yhteistyö muiden taiteen alan ammattilaisten kanssa on hyvin tärkeää ammattitaiteilijoille erityisesti Lapissa. Vaikka Lappiin muuttavan taiteilijan voidaan luulla haluavan eristäytymistä muusta taiteilijayhteisöstä ja taidemaailmasta maantieteellisen sijaintinsa perusteella, kertoo Lapin taiteilijaseuran vuonna 2010 tekemä jäsenkysely jotain muuta. Monet taiteilijat kaipasivat vuorovaikutusta toisten taiteilijoiden kanssa, koulutusmahdollisuuksia, työskentelyä taiteilijakeskitymissä ja kansainvälisiä näyttelyprojekteja. Kyselyyn vastanneista kuvataiteilijoista 34,5 % näki taiteiden välisyyden ja yhteistyön tarpeelliseksi ammattiosaamisensa kannalta ja 24,1 % piti oman työnkuvan laajentumista tärkeänä ammattiosaamisen alueena.

Perinteisesti ollaan ajateltu, että kuvataiteilijat työskentelevät yksin, jolloin yhteistyöverkostojen luominen on jäänyt vähemmälle. Esittävien taiteiden tekijät ovat tottuneet toimimaan työryhmissä, jossa monien eri taiteen alueiden ammattiosaamista hyödynnetään ja toteutetaan yhdeksi kokonaisuudeksi. Lähtökohdat yhteistyölle voivat olla hyvin erilaiset. Kuitenkin nykytaiteessa eri taiteenalan ammattilaiset tekevät jatkuvasti yhteistyötä. Taiteidenvälisyys ja yhteistyö eri toimijoiden välillä onkin lisääntynyt huomattavasti. Kuvataiteilijoille yhteistyö mahdollistaa suurempien kokonaisuuksien toteuttamisen, johon yhden taiteilijan ammattitaito ei välttämättä riittäisi. Kartoituksen keskiössä onkin eri taiteen ammattialojen erikoisosaamisen hyödyntäminen. Lisäksi eri taiteenalan ammattilaisten yhteistyö mahdollistaa taiteidenvälisyyden, joka taas mahdollistaa uusien työtapojen ja tekniikoiden kehittelyn ja taiteen kohderyhmien monipuolistumisen. Kartoituksen päämääränä on luoda uusia verkostoja ja yhteisiä projekteja ja lisätä työmahdollisuuksia. Lapin taide - elämälle tärkeää on paikallisten taidetapahtumien järjestäminen, taideprojektien ja -hankkeiden toteuttaminen Lapissa ja taiteilijoiden viihtyvyys. Jos taiteilijoilla on työmahdollisuuksia ja luova vapaa ympäristö, eivät he lähde etsimään näitä asioita jostain muualta.

2.KYSELYN TOTEUTUS

Kartoitus Lapin alueen kolmannen sektorin taidealan toimijoiden yhteistyömahdollisuuksista toteutettiin Webropol-kyselynä, joka lähetettiin kolmannen sektorin toimijoille sähköpostitse. Kyselyyn vastattiin 17.12.2010 – 8.3.2011 välisenä aikana. Lapissa on noin 70 taiteeseen ja kulttuuriin liittyvää yhdistystä ja osuuskuntaa. Kyselyyn valittiin aktiivisesti ja ammattimaisesti toimivia yhdistyksiä ja osuuskuntia. Yhdistysten ja osuuskuntien koot vaihtelivat suuresti. Jäsenmäärät liikkuvat 8 – 400 jäsenen välillä. Kysely lähetettiin 22 yhdistykseen ja osuuskuntaan musiikin, tanssin, teatterin, nukketeatterin, kuvataiteen, mediataiteen, sirkuksen, runouden, kirjallisuuden, muotoilun ja elokuvan edustajille Lapin alueelle. Kyselyyn vastasi yhteensä 12 yhdistystä ja yksi osuuskunta teatterin, nukketeatterin, kuvataiteen, sirkuksen, musiikin, muotoilun, mediataiteen ja elokuvan aloilta. Vastanneista yhdistyksistä ja osuuskunnista kymmenen sijaitsi Rovaniemellä ja kolme muuta Ivalossa, Pellossa ja Sallassa. Vastausprosentiksi saatiin 59 %. Kyselyssä oli kirjallisia kysymyksiä kuin myös monivalintakysymyksiä.

Kyselystä ilmeni, että 41,7% vastaajista oli jo yhteistyöhankkeita ja projekteja muiden taiteen alan kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, 8,3 % oli tulossa jotakin yhteistyötä ja puolella vastaajista ei ollut vielä minkäänlaista yhteistyötä. Kysyttäessä kiinnostuksesta yhteistyöhön Lapin taiteilijaseuran kanssa, olivat yhdistykset ja osuuskunnat 100 % varmoja, että yhteistyötä halutaan. Yhteistyöksi ehdotettiin esimerkiksi kansainvälisten taide- ja kulttuuritapahtumien järjestämistä ja poikkitaiteellisia tapahtumia.

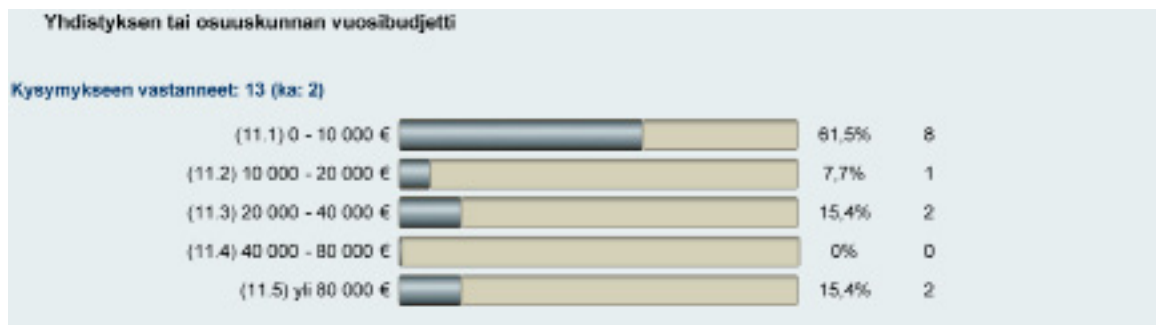
3.KYSELYN TULOKSET

Kysely alkoi perustietojen, kuten yhdistysten ja osuuskuntien yhteystietojen, jäsenmäärän, hallituksen rakenteen, tavoitteiden, arvojen sekä toiminnan ja suunnitelmien kartoittamisesta. Kyselyn ytimessä olleet monivalintakysymykset pyrkivät eri tavoin kartoittamaan yhteistyötä mahdollistavia seikkoja. Kuvioden 1, 2 ja 3 kysymykset käsittelevät yhdistysten ja osuuskuntien taloudellista tilannetta, koska taloudellinen tilanne, rahoitusten hakeminen tai valmius hakea rahoitusta erilaisiin hankkeisiin ja projekteihin vaikuttavat kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyöhön. Kuvioden 4, 5, 6, 7 ja 8 kysymykset käsittelevät yhteistyötä muiden taidealan kolmannen sektorin toimijoiden ja muiden tahojen kanssa. Yritysyhteistyöstä tiedusteltiin kuvion 9 kysymyksessä. Kartoituksessa kysyttiin myös yhdistysten ja osuuskuntien tuotteistuksesta (kuviot 10 ja 11) ja markkinoinnista (kuvio 12).

Kyselyyn vastanneet taidealan yhdistykset ja osuuskunnat eroavat suuresti toisistaan niin taloudellisesti kuin myös jäsenmääriltään ja toiminnanlaajuudeltaan. Yhdistykset ja osuuskunnat tuottavat esityksiä ja tapahtumia, järjestävät koulutusta, työpajoja erilaisille kohderyhmille, näyttelytoimintaa ja taidematkoja. Toimintamuodot liittyivät usein myös siihen olivatko jäsenet ammattitaiteilijoita, alan harrastajia tai yhdistelmiä molemmista. Ammattilaisyhdistyksille ja osuuskunnille toiminnassa nousevat tärkeäksi taiteilijoiden työskentelymahdollisuudet Lapissa

ja tätä kautta erilaisten projekti- ja hankerahoitusten hakeminen on aktiivisempaa.

Kuvio 1. Yhdistyksen tai osuuskunnan vuosibudjetti

Suurin osa vastanneista 61,5 % kertoi vuosibudjetikseen 0-10 000 €. Yli 80 000 € ja 20 000 – 40 000 € vuosibudjetteja oli 15,4 % vastanneista. 10 000 – 20 000 € vuosibudjetti oli yhdellä vastaajalla.

Kuvio 2. Projekti- ja hankerahoitus

Kuvio 2 selittää edellisen kuvion vuosibudjettien suuruuksia. Projekti- tai hankerahoitusta oli 33,3 % vastaajista ja 66,7 % projekti- tai hankerahoitusta ei ollut ollenkaan. Hyvin moni yhdistys ja osuuskunta hankkii siis rahoituksensa erilaisten avustusten ja apurahojen muodossa, pieni osa saadaan mahdollisista esitysten lipputulosta ja palveluiden myynnistä.

Projekti- ja hankerahoitusta on haettu ammattilaisten koulutukseen, työpajatoimintaa lapsille, nuorille, maahanmuuttajille, erityisnuorille ja ikääntyneille, toiminnan tuotteistamiseen ja kehittämiseen.

Kuvio 3. Projekti- tai hankerahoituksen osuus kokonaisbudjetista?

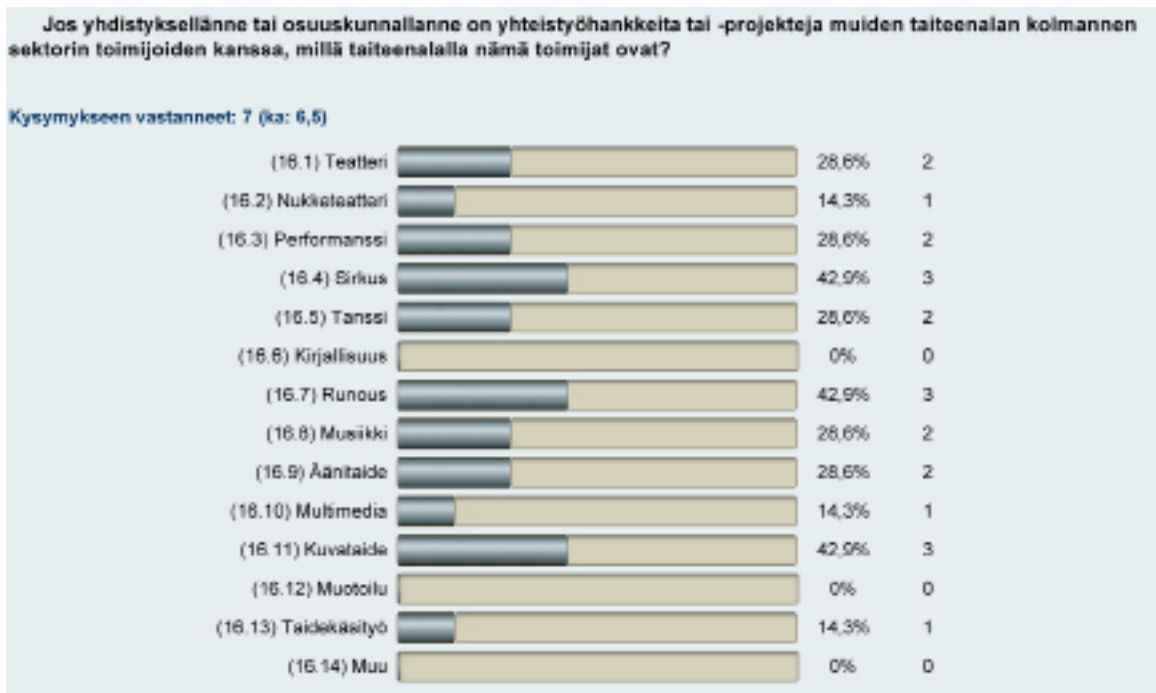
Puolet hankerahoitusta saavista vastaajista kertoi rahoituksen osuuden olevan 20-40 % kokonaisbudjetista. Neljänneksellä vastaajista rahoituksen osuus ylitti 50 % kokonaisbudjetista ja toisella neljänneksellä vastaajista rahoituksen osuus oli 0-10 % kokonaisbudjetista.

Kuvio 4. Yhdistysten ja osuuskuntien yhteistyöhankkeet tai -projektit muiden taiteenalan kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Yli 40 % vastaajista oli jo yhteistyötä muiden taiteen alan yhdistysten tai osuuskuntien kanssa ja 8,3 % oli tulossa. Puolella vastaajista ei ollut yhteistyötä muiden 3 sektorin toimijoiden kanssa.

Kuvio 5. Millä taiteen alalla yhteistyötahot toimivat

Monitaiteellisten ja esittävien taiteiden yhdistyksillä on yhteistyötä muiden teatteri alan, performanssin, sirkuksen, tanssin, runouden, musiikin, äänitaiteen ja multimedian kanssa. Visuaalisen alan yhdistyksillä on määrällisesti vähemmän yhteistyökumppaneita eri taiteenaloilta.

Tilannetta voidaan osaltaan selittää esittävien taiteiden tapahtumien ja esitysten erolla visuaalisen alan tapahtumien ja näyttelyiden järjestämiseen. Esittävien taiteiden tapahtumat vaativat jo lähtökohtaisesti moniosaamista taiteen eri alueilta, jolloin yhteistyö ja erilaisten taiteilijoiden

kohtaaminen on luonnollisempaa. Visuaalisen alan yhdistyksillä monitaiteellisuus on kuitenkin lisääntymässä, josta konkreettisia esimerkkejä ovat Lapin taiteilijaseuran yhteistyö Lapin esittävien taiteiden keskuksen (LETKE) kanssa. Ammattirajoja ylittävää yhteistyötä on ollut Taide-heijastaa projektissa, jossa Lapin taiteilijaseuran kuvataiteilijat ovat työskennelleet kuva- taidekasvattajien ja monitaideyhdistys Pisteestä taiteilijoiden kanssa.

Kuvio 6. Kiinnostus yhteistyöhön Lapin taiteilijaseuran kanssa

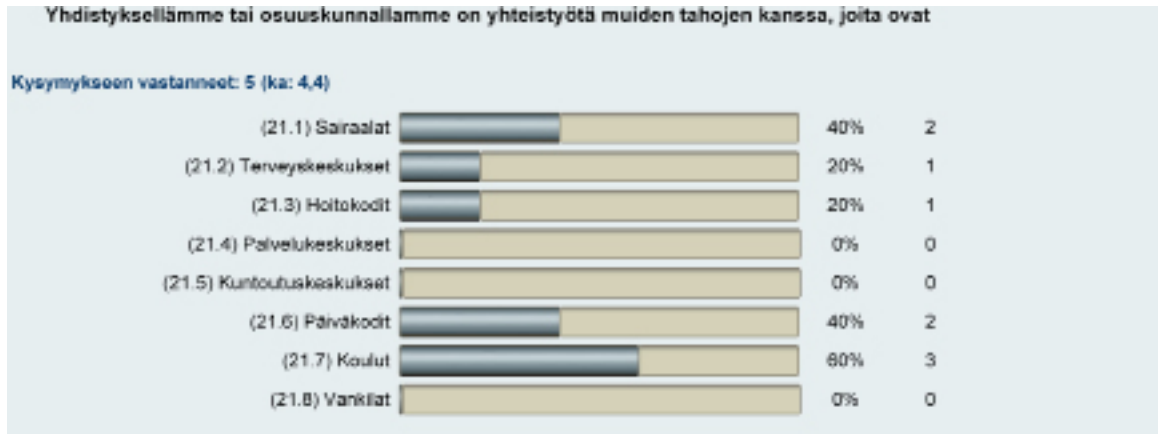
Kaikki kyselyyn vastanneet yhdistykset ja osuuskunnat halusivat yhteistyötä Lapin taiteilijaseuran kanssa.

Kuvio 7. Minkälaista yhteistyötä Lapin taiteilijaseuran kanssa haluttaisiin tehdä

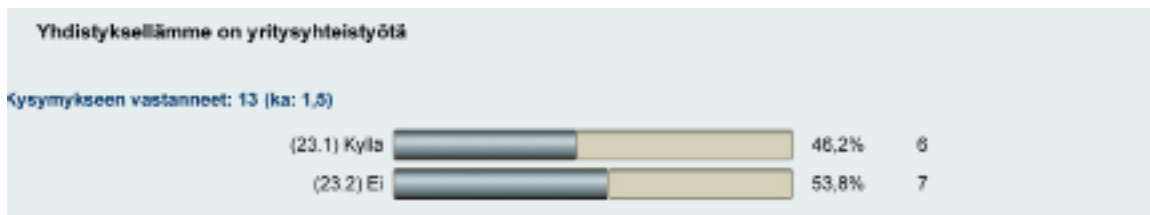
Kaikki kyselyyn osallistuneet halusivat ideoida ja järjestää taidetapahtumia yhdessä Lapin taiteilijaseuran kanssa. Suurta kiinnostusta yhteistyömalleista herättivät myös taiteilijoiden verkostoitumistilaisuudet, kurssitoiminta ja täydennyskoulutus, poikkitaiteelliset projektit ja hankkeet sekä markkinointi ja tiedottaminen. Taidelainaamo-toiminnan kehittäminen kiinnosti taideseuroja ja muotoilijoita. Yritysyhteistyö kiinnosti elokuva yhdistystä, monitaideyhdistystä ja muotoiluyhdistystä.

Kuvio 8. Yhteistyö muiden tahojen kanssa

Yli puolella vastaajista oli yhteistyötä koulujen kanssa, 40 % päiväkotien ja sairaaloiden kanssa ja 20 % hoitokotien ja terveyskeskusten kanssa. Muita yhteistyö tahoja olivat kirjastot, erilaiset yritykset kuten mainostoimistot ja hotellit, kansalaisopistot, Lapin yliopisto, Rovaniemen kehitys ja Monikulttuurikeskus Moninet.

Kuvio 9. Yritysyhteistyö

Vastanneista 46,2 % on ollut yritysyhteistyötä ja 53,8% ei ole ollut yritysyhteistyötä. Yritysyhteistyö on ollut palveluiden vaihtoa, kaluston tai tarpeiston lainausta ja palveluiden tarjoamista yrityksille.

Kuvio 10. Ja 11. Tuotteistus

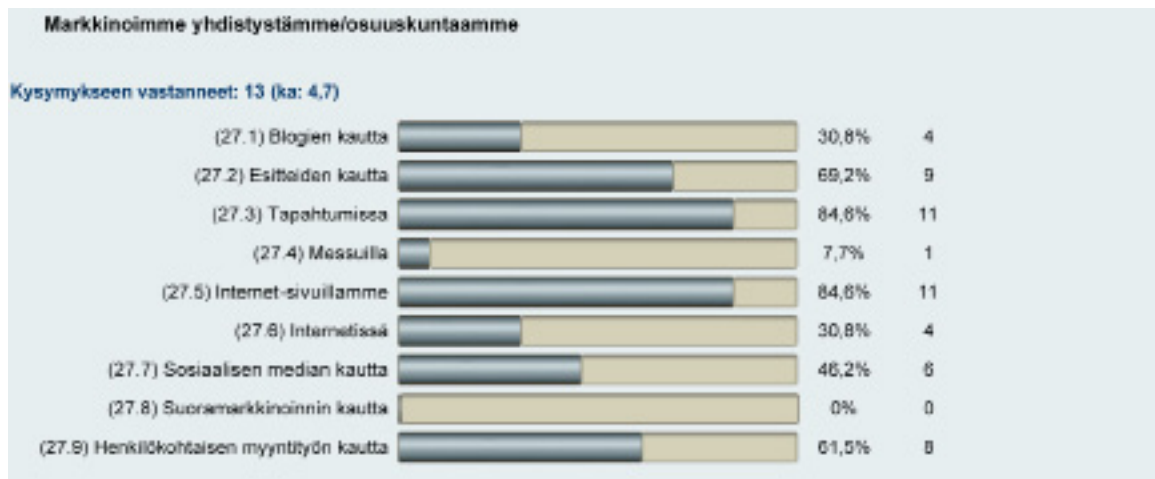

45,5 % vastaajista oli tuotteistusta ja 54,5 % ei ollut tuotteistusta. Puolet vastaajista joilla oli tuotteistusta kertoi tuotteiden olevan niin yksityisille suunnattuja konkreettisia tuotteita kuin myös palveluita. 37,5 % vastaajista kertoi palveluiden olevan yrityksille suunnattuja palveluita ja 25 % yrityksille suunnattuja konkreettisia tuotteita.

Palveluina tarjottiin musiikkiesityksiä, performansseja, kursseja ja virkistyspäiviä. Konkreettisina tuotteina tarjottiin muun muassa ääni- ja kuvatalenteita, muotoilutuotteita ja taideteoksia.

Kuvio 12. Markkinointi

Markkinointia tehtiin eniten tapahtumissa ja omilla internet-sivuilla, mutta myös esitteillä, henkilökohtaisen myyntityön kautta ja suusta suuhun – markkinoinnilla. Internetin suomia mahdollisuuksia käytettiin myös aktiivisesti hyväksi. Vastaajista 46,2 % käytti sosiaalista mediaa ja 30,8 % vastaajista käytti blogeja markkinointiin. Messut toimivat vain yhdelle yhdistykselle markkinointikanavana. Sosiaalisen median merkitystä markkinoinnissa ja tiedottamisessa ei tullisikaan väheksyä Lapissa jo pelkästään pitkien välimatkojen takia.

Yhdistykset pitivät tärkeinä markkinoinnissa myös oman taidealan ammattilaisten tapaamista erilaisissa tapahtumissa, verkkosivujen kehittämistä, näkyvyyttä mediassa ja sähköpostia.

4. YHTEISTYÖN VAHVUUDET, HEIKKOUEDET, MAHDOLLISUUDET JA UHAT

Kartoitus pyrkii lisäämään taidealan kolmannen sektorin toimijoiden konkreettisia yhteistyömahdollisuuksia, joten on hyvä tarkastella yhteistyömahdollisuuksien vahvuuksia ja heikkouksia. SWOT – analyysillä saadaan esiin yhteistyön sisäiset vahvuudet ja heikkoudet ja ulkoiset mahdollisuudet ja uhat. Sisäiset vahvuudet ja heikkoudet löytyvät yhdistyskentän sisältä ja

ulkoiset mahdollisuudet ja uhat ovat yhdistyskentän toimintaympäristöstä ja yhteiskunnasta riippuvaisia.

Kuvio 13. SWOT analyysin nelikenttä

<p>VAHVUUDET</p> <ul style="list-style-type: none"> -paljon yhdistyksiä ja osuuskuntia -projekti- ja hanke rahoitusta on jo -pienet piirit -tahtotila edistää taiteilijoiden toimintamahdollisuuksia 	<p>HEIKKOUEDET</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tahtotilan puuttuminen -pelko uutta kohtaan -pitkäjänteisen toiminnan puuttuminen
<p>MAHDOLLISUUDET</p> <ul style="list-style-type: none"> - Koskematon maaperä - Lapissa ei valmiita rakenteita tai toimintamalleja yhteistyölle jonka kanssa kilpailua -Yhteiskunnan tuki monitaiteellisiin projekteihin ja hankkeisiin -Kulttuuripolitiikan kulttuuriystävällinen ilmapiiri – mahdolliset uudistukset 	<p>UHAT</p> <ul style="list-style-type: none"> - Luovuuden välineellistäminen - taiteen käyttö vain markkinatalouden ehdoilla -taiteen poissulkeminen luovasta taloudesta -kulttuuripolitiikan muutokset - avoimen vapaan luovan tilan menettäminen

Vahvuudet ja heikkoudet ovat yhdistyskentän sisäisiä ja mahdollisuudet ja uhat yhdistyskentän ulkopuolisia vaikuttimia.

Vahvuudet ja heikkoudet

Lapin kolmannen sektorin taidealan toimijoiden vahvuutena voidaan pitää sitä, että yhdistyksiä ja osuuskuntia on paljon suhteessa maakunnan väkilukuun ja useissa on jo taiteidenvälisyyttä yhdistysten sisällä ja yhteistyöprojekteissa muiden taideyhdistysten kanssa, sekä hanke ja projektirahoitusta. Lapin taidekenttä kostuu monipuolisesti eri taiteenalojen edustajista, mutta suhteessa Etelä-Suomeen on toimijoita vähän ja täten toimijoiden on helpompi tutustua toisiinsa ja verkostoitua. Taiteilijoiden toimiessa Lapin lisäksi valtakunnallisesti ja kansainvälisesti, voidaan Lapin ”pienet piirit” nähdä vahvuutena.

Tärkeimmäksi yhdistyskentän vahvuudeksi nousee kuitenkin tahtotila, joka on olennainen osa yhteistyö mahdollisuuksia. Kolmannelta sektorilta löytyy tahtotila varmistaa taiteilijoiden työskentely mahdollisuudet Lapissa, mutta toteutuuko se yhteistyössä muiden yhdistysten kanssa vai taiteenalan sisällä on taas eri asia. Kyselyn perusteella yhdistykset ja osuuskunnat ovat yksimielisiä siitä, että yhteistyötä halutaan. Kolmannen sektorin yhteistyön suurimpana heikkoutena onkin vahvuuden kääntyminen heikkoudeksi eli todellisen tahtotilan puuttuminen.

Jos yhteistyö yhdistysten välillä koetaan ainoastaan välineelliseksi toisen hyödyntämiseksi, ei se tule toimimaan. Yhteistyö vaatii luottamusta siihen, että yhteistyö vahvistaa kaikkien toimijoiden asemaa Lapin taidekentällä. Toisena yhdistyskentän sisäisenä heikkoutena on pelko uutta kohtaan, pelko taiteidenvälisyyttä kohtaan. Taiteidenvälisyyden pelko on ymmärrettävää, koska projekteja, joissa ratsastetaan taiteidenvälisyyden nimellä esiintyy aika ajoin, joissa oikea dialogi taiteiden väliltä jää puuttumaan, eikä mitään uutta synny. Yhdistyskentällä voi esiintyä pelkoa myös oman taiteenlajin häviämisestä tai arvonalennuksesta. Jos taiteidenvälisyys kuitenkin nähdään eri lajien vuorovaikutuksena, jossa ne voivat saada vaikutteita toisiltaan, mutta myös sopeutua ja mukautua toisiinsa niin se avaa hyvin mielenkiintoisia tulevaisuuden näkymiä.

Kolmantena heikkoutena voidaan pitää pitkäjänteisen yhdistystoiminnan puuttuminen. Lapin taideyhdistykset ja -osuuskunnat toimivat hyvin pitkälti vapaaehtoisvoimin pienin resurssein. Palkattuja hanke- ja projektityöntekijöitä ei ole kuin muutamilla yhdistyksillä ja osuuskunnilla, jolloin pitkäjänteisen ja suunnitelmallisen työn tekeminen voi olla vaikeaa. Kun toimintaa ei suunnitella ja sille ei esimerkiksi hankita rahoitusta, on myös vaikeaa tarttua uusiin haasteisiin ja valmistautua mahdollisiin ongelmiin tulevaisuudessa.

Mahdollisuudet ja uhat

Yhdistysten ja osuuskuntien yhteistyön mahdollistajana voitaisiin pitää niin sanottua koskemattomaa maaperää, voidaan lähteä tekemään hommia puhtaalta pöydältä. Kolmannen sektorin taidealan toimijoilla ei ole vielä valmiita rakenteita, instituutioita ja toimintamalleja, joten yhteistyötä voidaan alkaa suunnittelemaan puhtaalta pöydältä. Toisena mahdollisuutena on yhteiskunnan ja erityisesti rahoittajatahojen myötämielisyys monitaiteellisia ja taiteidenvälisyyttä korostavia projekteja kohtaan. Myös yhteiskunnassa vallalla oleva kulttuuripolitiikka tulee vaikuttamaan kolmannen sektorin toimintaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on tehty ja tehdään erilaisia selvityksiä taiteesta, joiden perimmäinen tarkoitus on parantaa taiteen ja taiteilijoiden asemaa. Selvityksistä tuorein on Tarja Gronbergin vuonna 2010 valmistunut raportti *Luova kasvu ja taiteilijan toimeentulo*, joka esittelee 11 kehittämissuositusta luovan talouden yritystoiminnan kehittämisedellytysten vahvistamiseksi ja taiteeseen ja kulttuuriin pohjautuvan luovan työn tekijöiden toimeentuloedellytysten parantamiseksi. Gronberg korostaa taiteen roolia luovan talouden peruspilarina ja luovan talouden perustutkimuksena.

Valitettavan monessa yhteydessä taide ei sinällään kuitenkaan kuulu luovaan talouteen, ainoastaan sen välineellistetyt ja sovelletut muodot, niin kutsuttu luova tuotanto. Jos nämä kehittämissuositukset toteutuvat, tukevat ne myös ammattitaiteilijoiden yhdistyksiä. Kääntöpuolelta löytyy myös uhkakuva kulttuuripolitiikan muutoksista taidevihamieliseksi. Kulttuuripolitiikka on puoluepolitiikalle alisteista, joten kulttuuri- ja taidekielteisyyden lisääntyminen puoluepolitiikasta voi pahimmassa tapauksessa vaikuttaa siihen, että kehittämissuositukset jäävät ehdotuk-

siksi ilman toteutusta ja yhteiskunnan tuki taiteelle tulee vähentymään, vaikuttaen lopulta myös yhdistysten toimintaresursseihin.

Tulee muistaa, että myös itse taiteilijat pyrkivät vaikuttamaan kulttuuripolitiikkaan, josta hyvänä esimerkkinä voidaan pitää kuvataiteiden puolelta Suomen taiteilijaseuran *tavoitteet hallitusohjelmaan 2011-2015*. Samaan aikaan voidaankin nähdä mahdollisuutena taiteen autonomian ja sen tarvitseman avoimen vapaan luovan tilan tunnustus ja toisaalta uhka, että se pyritään välineellistämään pelkästään osaksi markkinataloutta ja sen päämääriä. Taiteen itseisarvon ja välinearvon välinen jännite tekee taiteesta sen minä sen tunnistamme nykypäivänä. Jottei taiteen välineellistäminen ylikorostuisi, tuleekin muistaa, ettei taiteen ja kulttuurin arvo ole vain materiaalista.

SWOT-analyysistä voidaan päätellä, että yhdistysten ja osuuskuntien tulee panostaa eri alojen ammattitaiteilijoiden tapaamiseen, koska se on helposti järjestettävissä ja se tulee vaikuttamaan siihen miten yhteistyöhön ja taiteidenvälisyyteen suhtaudutaan yhdistyskentällä. Jo alkaneita yhteistyöprojekteja on kehitettävä eteenpäin, jolloin saadaan toimivia esimerkkejä yhteistyöstä, mutta myös pitkäjänteisyyttä yhdistystoimintaan. Uusien projektien suunnittelu ja toteuttaminen on yhtäläillä erittäin kannattavaa kun rahoituksen ja muiden resurssien hankkiminen voi olla vielä helpompaa Lapissa vähäisen kilpailun takia, jos vertaamme taideprojektien määrään esimerkiksi Uudellamaalla. Ei tule myöskään unohtaa, että taiteilijat voivat jo alkaneiden ja uusien taideprojektien myötä vaikuttaa myös yhteiskunnan taidemyönteiseen ilmapiiriin tuomalla taiteen lähemmäs ihmisiä. Kolmas sektori voi vaikuttaa myös kulttuuripolitiikkaan astumalla aktiiviseen rooliin, niinkuin taiteilijajärjestöt ja taiteilijat ovat jo kautta historian tehneet. Uusia taiteelle haitallisia välineellistämisen tuulia ei tarvitse ottaa annettuina.

5. TOIMINTAEHDOTUKSET JA JOHTOPÄÄTELMÄT

Tämän selvityksen tarkoituksena on ollut siirtää kyselystä saadut tulokset ja kartoituksessa ilmenneet asiat osaksi käytännön toimia. Lapin alueen kolmannen sektorin toimijat ovat jo ennen selvitystä ideoineet kukin tahollaan erilaisia yhteistyömuotoja. Kartoituksena aikana on järjestetty muutama tuottajatapaaminen ja Lapin esittävien taiteen keskuksen LETKE:n ja Lapin taiteilijaseuran yhteinen yhteistyökoordinaattori on jo aloittanut työnsä. Yhteistyö on lisääntymässä kokoajan, mutta nyt on hyvä kuitenkin esitellä joitakin konkreettisia ehdotuksia, joita yhteistyöhön voitaisiin käyttää.

Verkostoitumistilaisuudet

Tarvitaan verkostoitumistilaisuuksia lappilaisille kolmannen sektorin edustajille ja tuottajille, mutta yhtäläillä taiteilijoille. Kun erialojen taiteilijat voivat tavata ja tulla tutuiksi, on myös mahdollista alkaa virittelemään ideoita ja puhumaan auki jo olemassa olevia suunnitelmia.

Kaupunki festivaali

Lapissa järjestetään erilaisia kulttuuritapahtumia musiikin, esittävän taiteen ja kuvataiteen osalta, mutta vielä ei ole yhtään tapahtumaa, jossa kaikki erialojen taiteilijat esittäytyisivät yhtenä päivänä tai viikonloppuna. Kaupunkitapahtumaa voitaisiin suunnitella esimerkiksi Rovaniemelle, jossa on jo valmiiksi useita eri taiteenalueiden edustajia, taiteilijayhdistyksiä ja osuuskuntia. Tapahtuman keskiössä olisivat taiteidenvälisyys ja vuoropuhelu eri taiteen lajien välillä. Erilaiset esitykset näkyisivät ulkotiloissa ympäri kaupunkia tai keskitetysti yhdessä kaupungin osassa. Osana tapahtumaa järjestettäisiin avoin keskustelutilaisuus taiteilijuudesta. Kaupunkifestivaalit ovat tapa juhlia yhteenkuuluvuutta ja myös osoittaa kaupungin ja kaupunkilaisten arvo ja kiinnostavuus kaupungin ulkopuolelta tuleville. Taiteilijoiden järjestämä kaupunki festivaali olisi myös tapa osoittaa taiteen monimuotoisuutta ja hauskuutta, sen roolia elämän laadun parantajana ja osana hyvinvointia. Ajankohta olisi hyvä miettiä kun ulkoesitykset ovat mahdollisia ja suuri opiskelijapopulaatio on kaupungissa.

Taidebussi

Lapin taiteilijat törmäävät Lapin pitkiin välimatkoihin monin eri tavoin. Erilaisia yksittäisiä projekteja järjestetään jatkuvasti maakuntiin. Taidebussi olisi keino viedä useampi eri alan taiteilija sinne missä heitä ei nähdä. Taidebussin mukana voisi olla taidelainaamo ja taiteilija ryhmä, joka järjestää esityksiä ja työpajoja tai muita taidepalveluita maakunta reissullaan. Taidebussi reissuja järjestettäisiin useita kertoja vuodessa ja bussin kokoonpanoa voitaisiin muuttaa reissukohtaisesti.

Lisäkartoitukset taiteilijoista Lapissa

Lapin taiteilijoista ja taiteesta on paljon myyttisiä tarinoita, stereotyyppejä ja luuloja. Elävää taiteilijuutta alueellisesti ei ole vielä kartoitettu Lapissa. Kolmannen sektorin kartoituksen aikana nousi paljon kysymyksiä, joihin voisi vielä hakea vastauksia. Onko Lappiin muuttaminen vapaaehtoista taiteilijayhteisöstä eristäytymistä? Miten lappilaiset taiteilijat kokevat Lapin ”periferisyyden”? Esintyykö lappilaisten taiteilijoiden parissa enemmän syrjäytymistä muualla asuviin taiteilijoihin verrattuna? Miten lappilaiset taiteilijat kokevat kansainvälisyyden, mitä kansainvälisyys on Lapissa? Millaisia taiteilijoita Lapissa on? Miksi taiteilija on valinnut työskentely-ympäristökseen Lapin? Nämä ja monet muut kysymykset voisivat vastata osaltaan myös lappilaisten taiteilijoiden monenlaisiin sosio-ekonomisiin tilanteisiin, mutta myös asenteisiin muualla Suomessa. Myös taiteilijoiden välinen keskustelu aiheesta voisi olla hedelmällistä.

Kolmannen sektorin kartoituksen perusteella yhdistysten ja osuuskuntien yhteistyömahdollisuudet vaikuttavat varsin hyviltä. Yhteistyöhankkeisiin vaaditaan kuitenkin paljon yhteistä tah-

totalaa ja hiukan visionäärin vikaa. Lähtötilanne Lapissa on mitä parhain aloittaa uudenlaisia taiteidenvälisiä projekteja. Taiteiden välisiä raja-aitoja ei ole enää pitkään aikaan ollut taidetta määriteltäessä, mutta käytännön tasolla ne voivat seisoa hyvinkin tiukassa. On aika huomata taiteiden ja taiteilijoiden väliset suhteet ja yhteydet, jotta voimme käyttää niiden välisiä keinoja. Kysely osoitti, että yhdistykset ja osuuskunnat haluavat tehdä yhdessä taiteiden rajat ylittäviä tapahtumia, poikkitaiteellisia projekteja ja verkostoitua toisten taiteilijoiden kanssa. Nyt on vain ryhdyttävä toimiin.

Lähteet:

Luova kasvu ja taiteilijan toimeentulo, Selvittäjä Tarja Cronbergin raportti
Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:6,
Yliopistopaino, Helsinki 2010

Päin näköä! Visuaalisten alojen taidepoliittinen ohjelma, Opetusministeriön julkaisu 2009:53,
Yliopistopaino, Helsinki 2009